

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Transkulturní dialog na pozadí válečného konfliktu
v Afghánistánu

Bakalářská práce

Autor: Lukáš Cincibuch
Studijní program: Humanitní studia
Studijní obor: Transkulturní komunikace (TKMB)
Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité zdroje, prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Lukáš Cincibuch

Děkuji Mgr. Petru Mackovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce a poskytnutí cenných rad.

Zadání bakalářské práce

Autor: Lukáš Cincibuch

Studium: P15K0002

Studijní program: B6107 Humanitní studia

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Název bakalářské práce: **Transkulturní dialog na pozadí válečného konfliktu v Afghanistánu**

Název bakalářské práce AJ: Transcultural dialogue in Afghan war

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem této práce je reflexe transkulturního dialogu v prostředí současných válek. Pro ujasnění této problematiky bude zohledněn historický kontext střetu západní kultury a Islámu. Základním kamenem teoretické části práce bude obecný popis historického kontextu střetu kultur a politického mandátu k vlastnímu dialogu. V praktické části práce budou použity vlastní zkušenosti s transkulturalitou účastníků válečných konfliktů z různých struktur Armády České republiky.

BARŠA, P. Západ a islamismus: Střet civilizací, nebo dialog kultur? Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. HUNTINGTON, S. Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu. Praha: Rybka Publishers, 2001. KEPEL, G. Válka v srdci islámu. Praha: Karolinum, 2006. KROPÁČEK, L. Islám a západ: historická paměť a současná krize. Praha: Vyšehrad, 2002. LEWIS, B. Kde se stala chyba? Vliv Západu na Střední Východ a jeho následná odpověď. Praha: Volvox Globator, 2003. WUKETITS, F. Přírodní katastrofa jménem člověk: Vývoj bez pokroku. Praha: Granit, 2006.

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 25.11.2014

Anotace

CINCIBUCH, Lukáš. *Traskulturní dialog na pozadí války v Aghánistánu*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 40 s. Bakalářská práce.

Cílem této práce je reflexe transkulturního dialogu v prostředí současných válek. Pro ujasnění této problematiky bude zohledněn historický kontext střetu západní kultury a Islámu. Základním kamenem teoretické části práce bude obecný popis historického kontextu střetu kultur a politického mandátu k vlastnímu dialogu. V praktické části práce budou použity vlastní zkušenosti s transkulturalitou účastníků válečných konfliktů z různých struktur Armády České republiky.

Klíčová slova: transkulturní dialog, ozbrojený konflikt, civilně - vojenská spolupráce

Annotation

CINCIBUCH, Lukáš. *Transcultural dialogue in Afghan war*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2018. 40 pp. Bachelor Degree Thesis.

The aim of this work is the reflection of transcultural dialogue in the context of contemporary wars. Clarifying this issue will take into reflection the historical context of the conflict between Western culture and Islam. The cornerstone of the theoretical parts of the thesis will be a general description of the historical context of the conflict of cultures and the political mandate for dialogue. The practical part of the thesis will use its own experience with the transculturalization of participants of military conflicts from various structures of the Army of the Czech Republic.

Keywords: transcultural dialogue, armed conflict, civil - military cooperation

Obsah

Úvod	9
1. Válka.....	10
2. Civilně-vojenská spolupráce.....	11
2.1 Historie civilně-vojenské spolupráce	11
2.2 Vznik jednotek Civil Affairs	12
2.3 Civil Affairs a Organizace spojených národů	13
3. Základní funkce CIMIC	14
3.1 Vznik střediska CIMIC v AČR	14
3.2 Umístění a hlavní úkoly centra CIMIC AČR	15
3.3 Komplexní přístup	15
4. Provinční rekonstrukční týmy	17
4.1 Úkoly provinčních rekonstrukčních týmů	18
4.2 Modely provinčních rekonstrukčních týmů.....	18
4.3 Provinční rekonstrukční tým Spojených států Amerických	19
4.4 Provinční rekonstrukční tým Velké Británie	20
4.5 Provinční rekonstrukční tým Německa	21
4.6 Srovnání modelů provinčních rekonstrukčních týmů.....	22
5. Kulturní aspekty spolupráce	22
6. Civilní prostředí ozbrojených konfliktů	23
6.1 Vztahy s civilním obyvatelstvem	24
6.2 Vztahy s humanitárními organizacemi	25
6.3 Vztahy s civilními agenturami.....	26
7. Nasazení AČR v zahraničních operacích	27
7.1 Bosna a Hercegovina pohledem praporčíka A. P.	27
7.2 Bosna a Hercegovina pohledem specialistů CIMIC	29

7.3 Irák pohledem specialistů CIMIC.....	30
7.4 Afghánistán pohledem kapitána D. B.....	30
7.5 Afghánistán pohledem specialistů CIMIC	31
8. Kulturní a náboženský rozměr.....	32
Závěr.....	35
Seznam použitých zkratk	36
Seznam použité literatury	37
Primární zdroje	37
Internetové zdroje	38
Odborná literatura.....	39
Prohlášení	40

Úvod

V současné době probíhá na světě celá řada ozbrojených konfliktů, které se stále mnohem častěji dotýká civilních, nebojucích lidí, kteří jsou do těchto konfliktů, nezávisle na jejich vůli, vtahováni. Dnešní ozbrojené konflikty se přesouvají z neobydlených oblastí mezi lidi, do měst a vesnic. Lidský faktor tak začíná mít v ozbrojených konfliktech čím dál větší váhu. S jistou mírou nadsázky by se dalo říci, že ten, kdo si ve válečném konfliktu přikloní na svou stranu civilní obyvatelstvo, má vyhráno.

Ke komunikaci s místním obyvatelstvem, které často pochází z jiných kultur a vyznává jiné náboženství než příslušníci válčící strany, je nutné znát a ovládat nástroje pro vedení této komunikace. Důležitým nástrojem je transkulturní dialog, který je v této práci klíčovým pojmem. Transkulturním dialogem je zde myšleno navázání komunikace a následného vztahu mezi příslušníky různých kultur a vyznavači různých náboženství. Dialog přesahující kulturní a náboženské aspekty je proto nezbytnou součástí spolupráce a komunikace mezi vojákem a civilním občanem. Cílem práce bude prokázání existence a následná reflexe transkulturního dialogu.

První část práce je zaměřena na definování aspektů, které se týkají vzájemného vztahu zúčastněných stran v ozbrojených konfliktech. Vysvětleny budou nástroje armád pro komunikaci s civilními obyvateli, zasaženými ozbrojeným konfliktem. Ve druhé části závěrečné práce dojde k vysvětlení, jak tyto prvky civilně – vojenské spolupráce pracují v reálných situacích. Součástí této části je také kapitola, která se zabývá kulturními a náboženskými aspekty civilně – vojenské spolupráce v ozbrojeném konfliktu.

Inspirací a důležitým zdrojem odborných informací závěrečné práce byla publikace *Civilně vojenské spolupráce*¹, která velmi detailně popisuje strukturu a funkci složek Armády České republiky, zabývající se výše zmíněnou problematikou. Autory jsou důstojníci AČR, kteří stáli u zrodu této jednotky a velkou část svého profesního života věnovali rozvoji této problematiky.

Důležitým zdrojem, který se zabývá praktickou částí civilně – vojenské spolupráce byla literatura a vlastní rozhovory obsahující vzpomínky účastníků zahraničních operací.

¹ ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Astron, 2016.

1. Válka

Pro uvedení do problematiky válečného konfliktu považuji za nezbytné vymezení samotného pojmu válka. Jako více než vhodná se zdá být definice a pohled bývalého náčelníka generálního štábu AČR Jiřího Šedivého:

„Válka je jednou ze základních dějinných sil, které všestranně formují politický, hospodářský, sociální, ale též duchovní vývoj naší civilizace. Zároveň je válka, její formy a projevy, produktem tohoto vývoje. Jak ji známe a definujeme dnes, je poměrně novým jevem, který souvisí s vytvářením větších organizačních celků a politických entit - států a říší. Předstátní primitivní lidská společenství spolu bezpochyby často soupeřila, a to především o přístup ke vzácným zdrojům a o jejich kontrolu (teritorium lovu či sběru, ženy atp.).“²

Dále se fenoménem války velmi detailně zabýval Carl von Clausewitz³, který je také autorem známého výroku: „...válka není pouze politický akt, nýbrž opravdový nástroj politiky, pokračování politických styků a jejich provádění jinými prostředky.“⁴ Jinými slovy, ačkoli je válka násilný akt s jasným cílem donutit protivníka aby se podřídil naší vůli, je chybné na ni nahlížet jako na cosi samostatného. Válce vždy předchází politická rozhodnutí, která stanovují rámec pro samotné válčení. Válka je tedy pouhým politickým nástrojem a nastupuje, tam kde politika selhává.

„Válka nepatří do oblasti umění a věd, nýbrž do oblasti společenského života. Je to konflikt velkých zájmů, které se řeší krvavě a jen tím se liší od ostatních konfliktů. Válku by bylo možno lépe než s kterýmkoli uměním srovnat s obchodem, který je také konfliktem lidských zájmů a činností; mnohem bližší je jí politika, na kterou je zase možno pohlížet jako na jakýsi obchod ve větším měřítku. Mimo to je politika lůnem, v němž se vyvíjí válka; v politice jsou již vskrytu naznačeny hlavní rysy války tak, jako v zárodcích vlastnosti živých stvoření.“⁵

Při hledání existence transkulturního dialogu ve válce pokládám za nutné, alespoň obecně definovat válku a válčení. Vhodným nástrojem k hledání tohoto dialogu jsem shledal tzv. civilně - vojenskou spolupráci, tedy oblast, kdy se setkávají ozbrojené složky, zúčastněné ve válečném konfliktu s nebojujícím civilním obyvatelstvem.

2 ŠEDIVÝ, Jiří. *VÁLKA: rámec pro analýzu* [online], 2011, s. 2.

3 Pruský generál a významný válečný stratég a teoretik.

4 CLAUSEWITZ, Carl. *O Válce*. Brno: Bonus A, 1998, s. 36.

5 CLAUSEWITZ, pozn. 2, s. 100.

2. Civilně-vojenská spolupráce

Současné a pravděpodobně i následující válečné konflikty se již nebudou odehrávat jen jako konflikt či interakce mezi společnostmi, ale především jako konflikt uvnitř společností. Civilní obyvatelstvo se tímto stává účastníkem a nejen z vojenského hlediska i významným problémem postmoderních válek. Ozbrojené síly nyní působí bezprostředně mezi nebojujícím obyvatelstvem a do značné míry jsou na něm závislé.⁶ Za počátek této změny ve válčení označil Jiří Šedivý válku v Perském zálivu v roce 1991.⁷ Všechny následující ozbrojené konflikty mají od předešlých konfliktů zásadně odlišný charakter a nastává éra postmoderních válek, která se vyznačuje asymetrickým způsobem vedení boje.

Civilní obyvatelstvo stále narůstající měrou může ovlivnit průběh samotné operace. Jejich opomíjení může významně ohrozit vývoj situace na bojišti. Jestliže se civilní obyvatelstvo přikloní na stranu protivníka, pak naše ozbrojené síly přijdou o nesporné výhody, které jsou výsledkem vzájemné spolupráce. Pro získání důvěry civilního obyvatelstva a pro vytváření pozitivního obrazu ozbrojených sil jsou využívány jednotky civilně vojenské spolupráce – CIMIC.

2.1 Historie civilně-vojenské spolupráce

Pomineme-li měnící se postoje k válkám a ozbrojeným konfliktům obecně, tak válka popřípadě menší bojové konflikty člověka provází od počátku věků a jsou přirozenou součástí vývoje společnosti.⁸ Protože oddělit civilní obyvatelstvo od toho, co se odehrává v místě konfliktu, není dost dobře možné, je problematika civilně vojenské spolupráce stará jako válčení samo. Vztahy válčících stran k lokálnímu obyvatelstvu se samozřejmě postupem času vyvíjely také. „Tyto vztahy se v různých epochách a kulturních prostředích řešily různě. Počínaje vyvražděním obyvatelstva, jeho vyhnání, využití pro zásobování bojujících jednotek, až po dnešní snahu o co nejlepší přístup k civilnímu obyvatelstvu nacházejícímu se uvnitř oblasti bojů. Postoj k civilnímu obyvatelstvu se lišil podle typu konfliktu a jeho intenzity, případně podle druhu operace.“⁹

V konečné fázi války, tzv. „*stabilizační fázi*“ je pro její úspěšný průběh klíčové právě sociální prostředí. Nebojující civilní obyvatel mnohdy bývá zneužíván, jako tzv. „*živý štít*“ a lokální

6 ZONA, Pavel a Vlastimil GALATÍK. *Úkoly civilně - vojenské spolupráce v kontextu Bílé knihy o obraně* [online], 2013.

7 ŠEDIVÝ, Jiří. *VÁLKA: rámeček pro analýzu* [online], 2011.

8 BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus: Sřet civilizací, nebo dialog kultur?* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001.

9 ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně - vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016, s. 14 – 15.

prostředí jako místo, kde se může nepřítel pohodlně ukrýt. Pro bezpečné rozeznání lokálního obyvatelstva od nepřítele je tedy nutné vynaložit maximální úsilí na získání si místního obyvatelstva na svou stranu. Toho lze nejlépe docílit pomocí obyvatelům s rekonstrukcí oblastí zničených válčením - toto se týká především zdravotnických zařízení, škol, zdrojů vody atp. V neposlední řadě je dobrým vztahům velmi prospěšné co možná nejméně omezovat běžný život civilního obyvatelstva.

2.2 Vznik jednotek Civil Affairs

Vznik a vývoj jednotek zabývajících se vztahem vojáků k civilnímu obyvatelstvu v ozbrojeném konfliktu lze ukázat na příkladu jednotek Civil Affairs (CA) v armádě USA. Jako první operace zabývající se tímto vztahem jsou uváděny vojenské operace z dob koloniální éry. V té době byli vyčleněni armádní důstojníci, jejichž úkolem bylo navázat kontakt s původním obyvatelstvem, které měli vojáci následně přesunout do rezervací. Další zmínky pochází z doby občanské války Severu proti Jihu. Během této války probíhala řada operací, zabývajících se civilně - vojenskou spoluprací. Cílem vítězné Unie¹⁰ bylo získat na svou stranu co možná největší počet obyvatel z poražených států, díky této taktice si vítězná strana zabezpečila logistickou podporu pro další vojenské operace. „Za významný mezník vytváření civilně vojenských vztahů je uváděna válka mezi USA a Mexikem v letech 1846 – 1848. Významnou osobností těchto bojů se stal generálporučík Winfield Scott, který v průběhu vojenských operací dosáhl velkých úspěchů. V rámci konfliktu dokázal odděleně řešit civilní problémy od vojenských a tak minimalizovat negativní vlivy doprovázené zásahem ozbrojených sil. V těchto bojích se poprvé objevují jednotky spolupracující s civilním prostředím pod názvem Civil Affairs. Tento název je v armádě USA používáný do dnešní doby pro jednotky na taktické úrovni, jejich úkolem je řešení problematiky kooperace mezi vojenským a civilním prostředím.“¹¹

Nové zkušenosti oblast CA bezpochyby získala z druhé světové války. Například v roce 1941 vznikl ve Velké Británii odborný kurz, který připravoval britské a americké důstojníky na obnovu válkou zničených oblastí a práci s civilním obyvatelstvem. Následně roku 1943 vzniká v americké armádě celá divize CA, která se touto problematikou zabývá. První zmínka o nasazení nově vzniklých jednotek CA v americké armádě byla Operace „Husky“¹², jednalo se o invazi

10 Vítězná strana Americké občanské války.

11 ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016, s. 15.

12 Krycí název operace ve spojenecké invazi na Sicílii, která začala 10. července 1943.

amerických vojsk na území Sicílie a tato operace byla úspěšná právě díky nasazení těchto speciálních jednotek.¹³

Jako další zásadní zdroj zkušeností pro jednotky civilně-vojenské spolupráce je uváděna operace Pouštní bouře¹⁴. V tomto případě byla reakce velmi rychlá, krátce po vpádu iráckých vojenských jednotek do Kuvajtu vzniklo úkolové uskupení, které se skládalo z amerických civilních zaměstnanců, úředníků vlády Kuvajtu a specialistů jednotek CA. Specialisté z jednotek CA byli součástí koaličních sil, vstupujících jako první do Kuvajtu. Jejich úkolem bylo zabezpečit komunikaci mezi koaličními vojenskými jednotkami a Saudskou Arábií, která koaličním silám dodávala potřebnou logistickou podporu. Během operace Pouštní bouře se uskutečnila toho času největší humanitární akce, během které došlo ke spolupráci koaličních vojsk s nevládními organizacemi s jediným společným cílem, a to pomoci kurdským uprchlíkům.¹⁵

Vojáci CA byli také nasazeni ve válce v bývalé Jugoslávii. Zde se kromě velkého množství uprchlíků potýkali také s výrazně zasaženou infrastrukturou. Nejdůležitějším úkolem byla tedy obnova této infrastruktury a snaha co nejvíce přiblížit životní podmínky stavu, ve kterém se nacházeli před válkou. Konkrétně se jednalo například o projekty zajištění zdrojů vody, elektřiny apod. Jako další úkoly lze zmínit obnovu obydlí, zdravotnických zařízení, škol, ale také pomoc s likvidací nevybuchlé munice, která je pro civilní obyvatelstvo velmi nebezpečná. Na základě zkušenosti plynoucí z historického vývoje lze tedy říci, že jednotky CA významně napomáhají zajistit legitimitu a důvěryhodnost mise, radí, jak nejlépe naplnit morální a právní závazky k obyvatelstvu postiženému vedením vojenských operací.

2.3 Civil Affairs a Organizace spojených národů

Se vznikem Organizace spojených národů, po ukončení druhé světové války, nastala zásadní změna v přístupu ozbrojených sil k civilnímu. V armádách začínají postupně vznikat vojenské složky, které se problematikou civilně – vojenských vztahů zabývají.

Organizace spojených národů k problematice civilních záležitostí přistupuje zcela jiným způsobem, než na jaký jsme zvyklí od vojenských institucí. Nejzásadnějším rozdílem je, že specialisté na tuto oblast nejsou vojáci, ale civilní zaměstnanci OSN. Zaměstnanci OSN navazují

13 COLES, Harry, WEINBERG, Albert. *Civil Affairs: Soldiers become governors* [online], 1986.

14 Operace během války v Perském zálivu, operace probíhala od 17. ledna do 28. února 1991.

15 ZONA, Pavel. *Aktéři CIMIC a jejich vztahy ve vojenských operacích*. Brno: Univerzita obrany, 2009.

prvotní kontakt s místními obyvateli, civilními organizacemi a jinými nevojenskými subjekty. Pro pracovní činnost pracovníků OSN je klíčová následující definice: „Komponenty občanských záležitostí v OSN fungují na politické sociální, administrativní i územní úrovni s cílem usnadnit komplexní realizaci mírových mandátů, se zaměřením na podporu obyvatel a vlád cestou vytváření a upevňování podmínek a struktur nezbytných pro udržitelný mír“.¹⁶

Jednotlivé složky CA plní své úkoly v závislosti na uděleném mandátu Rady bezpečnosti¹⁷, který se vždy vztahuje ke konkrétní mírové misi. Zpravidla se jedná o následující úkoly:

- V průběhu celé mise reprezentovat OSN, monitorovat danou situaci a navazovat vazby na lokální úrovni;
- Budovat důvěru místního obyvatelstva, být nápomocen při řešení konfliktů a podporovat drobné projekty, které by mohly zajistit zlepšení místních vztahů;
- Podporovat orgány místní samosprávy a rozšiřování státní moci.

3. Základní funkce CIMIC

Mezi základní funkce CIMIC, jehož cílem je získávání důvěry civilního obyvatelstva a vytváření pozitivního obrazu ozbrojených sil, patří zajištění civilního prostředí, spolupráce mezi civilními a vojenskými subjekty a ovlivnění civilního prostředí. „V rámci těchto aktivit vůči civilním úřadům, národním a mezinárodním organizacím by mělo docházet k podpoře civilního cíle v souladu s vojenskými cíli k podpoře a úspěchu vojenské mise.“¹⁸ Úkolem jednotky CIMIC v rámci vojenské zahraniční mise, je také předcházet možným konfliktům, ke kterým by mohlo docházet mezi vojenskou a civilní oblastí během jejich spolupráce.

3.1 Vznik střediska CIMIC v AČR

První český tým CIMIC byl vytvořen v roce 1998. Impulsem k jeho vzniku byly ozbrojené konflikty na Balkáně. Jednotku tvořili z pochopitelných důvodů jazykově vybavení jedinci. Vzhledem k nedostatku specialistů v oblasti civilně-vojenských vztahů, sílila potřeba po existenci samostatné jednotky CIMIC. Díky jejímu vzniku postupně docházelo k navazování neformálních vztahů při řešení jednotlivých úkolů ve spolupráci s humanitárními organizacemi a také

¹⁶ *Civil Affairs Handbook* [online], 2012, s. 60.

¹⁷ Orgán Organizace spojených národů odpovědný za zajištění světového míru, mezinárodní bezpečnosti a řešení konfliktů.

¹⁸ Vojenská publikace Pub-92-19-01, *Civilně – vojenská spolupráce*. Vyškov: Správa doktrín ReVD, 2007, s. 8.

k předávání cenných informací a zkušeností. Středisko CIMIC vzniklo roku 2001 a bylo dislokované v posádce Tábor, v organizační struktuře bylo podřízeno Velitelství sil územní obrany.

Jednotka CIMIC byla za svou poměrně krátkou dobu existence několikrát reorganizována a přemístována, v důsledku těchto změn ve velké míře docházelo k odchodu již vycvičených specialistů k jiným útvarům a tím pádem i částečnou ztrátu cenných zkušeností načerpaných ze zahraničních misí. Pozitivně na výše zmíněném lze hodnotit rozšíření povědomí o jednotce CIMIC mezi ostatní složky AČR.

3.2 Umístění a hlavní úkoly centra CIMIC AČR

„V současné době je centrum CIMIC součástí 103. střediska CIMIC PSYOPS jako podpůrný prvek Pozemních sil a je dislokováno v posádce Olomouc. Je určeno k plánování, vedení, řízení, realizaci a vyhodnocování úkolů velitele operace v oblasti civilně -vojenské spolupráce v daném operačním prostoru. Hlavním úkolem je příprava příslušníků pro řešení problematiky CIMIC v zahraničních operacích na podporu bojových i nebojových operací v rámci brigádních a praporečnických úkolových uskupení.“¹⁹

3.3 Komplexní přístup

Z předešlých zkušeností z operací na Balkáně a v Afghánistánu vyplývá, že východisko z krizové situace je možné nalézt pouze díky navázání spolupráce politických aktérů, civilních organizací a vojenských složek.²⁰ Tento komplexní přístup se stal jakýmsi základním kamenem a podmínkou pro řešení nastalých krizových situací. Vzájemná spolupráce v rámci NATO je neméně důležitá také na té nejvyšší úrovni, tzn. společné plánování, organizace operací a v mezinárodní politice. Jakýmsi trendem v oblasti civilně-vojenských vztahů na této mezinárodní úrovni je požadavek na snižování počtu vojenských složek zapojených do rekonstrukčních a humanitárních akcí. Naopak za tuto oblast by měly podle strategické koncepce NATO z roku 2010²¹ z větší části převzít odpovědnost nevládní a humanitární organizace. Úkolem vojenských složek by mělo být především zajištění bezpečného pracovního prostředí těmto organizacím. Od komplexní spolupráce se očekává naplnění následujících cílů:

19 ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016, s. 57.

20 ZONA, Pavel a GALATÍK, Vlastimil. *Mění se role civilně-vojenské spolupráce ve společných operacích NATO a pod národním velením* [online], 2013.

21 *NATO Strategic Concept*. Brussels: NATO Public Diplomacy Division, 2010.

- Naplnění nástrojů NATO v plánovacích procesech;
- Uvedení civilně-vojenské spolupráce do praxe nejen při samotných humanitárních akcích, ale také v plánování;
- Maximální využití možností, které NATO nabízí pro stabilizaci situace a následnou rekonstrukci.

Na základě výše zmíněných skutečností lze tedy říci, „že veškeré konflikty by měly být řešeny nejenom vojenskou silou, ale stále více by se měly do konfliktů aktivně zapojovat mezinárodní organizace a to tak, aby docházelo k efektu znásobování účinků operací.“²²

Princip komplexního přístupu ovšem často naráží na překážky, těmi mohou být například neochota zúčastněných stran k vedení dialogu o rozdělení rolí v operaci a uvedení této spolupráce do praxe. Další zmiňovanou překážkou bývají také mnohdy napjaté vztahy mezi vojenskými složkami a civilními organizacemi.²³ Důležité pro správné vedení spolupráce a její pozitivní obraz je také vhodně zvolit rozsah vojenské intervence v mírové operaci. Pro úspěch celé operace je nutné sjednocení vojenských i civilních metod a samozřejmě také stanovení společných cílů této operace.

Neochotě k vedení dialogu, sdílení důležitých informací a ne vždy ideálním vztahům lze do jisté míry předcházet spoluprací všech složek ještě před samotným řešením krizových situací.²⁴ Jedná se například o společný výcvik nebo odborné kurzy, při kterých se zúčastněné složky mohou lépe poznat. Vzájemným poznáním dochází také k odbourání možných rozporů, které vznikají například ze vzájemné neznalosti metodiky činnosti budoucích spolupracovníků.

²² ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016, s. 18.

²³ PELTON, Robert Young. *Oprávnění zabíjet*. Praha: Mladá fronta, 2008.

²⁴ AJP-3.10: *Allied joint doctrine for information operations* [online], 2009.

4. Provinční rekonstrukční týmy

Dalším významným prvkem civilně – vojenské spolupráce jsou Provinčních rekonstrukčních týmů (PRT). Důvodem vzniku PRT byl předpoklad, že operace Enduring Freedom²⁵, která probíhala v Afghánistánu, bude postupně přecházet z bojové fáze do fáze stabilizační a rekonstrukční.

První týmy PRT vznikly na přelomu roku 2002 a 2003 a zároveň byly stanoveny základní principy činnosti těchto týmů:

- Bezpečnost;
- Rekonstrukce;
- Podpora centrální vlády.

Postupem času docházelo k připojování dalších členských států aliance, během roku 2004 dle dostupných informací v Afghánistánu postupně působilo 19 týmů PRT. Velikost těchto týmů je závislá na mnoha faktorech, například velikosti oblasti nasazení, vztahy s místním obyvatelstvem, bezpečnostní situace apod. Zpravidla se jedná o 50-300 zapojených osob, v drtivé většině nasazených osob se jedná o příslušníky vojenských složek.

Složky PRT týmu:

- Velení;
- Tým CIMIC;
- Rekonstrukční tým pod civilním vedením;
- Ženíjní tým;
- Strážní a ochranné týmy;
- Prvky logistické podpory;
- Tým zdravotnické podpory;
- Překladatelská skupina.

Jelikož jsou PRT zabezpečeny jen pro vlastní obranu, nemají tendence ani kompetence zasahovat do ozbrojených konfliktů nebo zamezovat kriminální činnosti. Jejich primárním úkolem

²⁵ Řada vojenských akcí Spojených států amerických v Afghánistánu po útocích 11. září 2001 deklarovaná jako součást americké války s terorismem.

je stejně jako u jiných mírových sil především stabilizace situace na lokální úrovni, koordinace civilně-vojenských aktivit a vytváření bezpečných pracovních podmínek pro následné rekonstrukční operace. Z hlediska základních principů činnosti a určení jsou si PRT a CIMIC týmy v mnohém podobné, nejsou však totožné.

Rozdíl mezi PRT a CIMIC nalezneme ve stanovených prioritách. CIMIC je zjednodušeně řečeno nástrojem vojenského velitele, který tento tým využívá především k dosažení úspěšného splnění cílů vojenské operace. Proti tomu PRT týmy jsou mnohem komplexnější a jejich aktivity směřují k podpoře místní samosprávy, vlády a rekonstrukčním projektům.

4.1 Úkoly provinčních rekonstrukčních týmů

„PRT řízené NATO a koalicí v Afghánistánu mají různý mandát a organizaci. Část týmů nemá mezinárodní mandát a byly vystavěny na základě požadavků afghánské vlády. Další část je řízena pouze USA, jiné jsou složeny z příslušníků několika národů, další pak pracují pod vlajkou Německa, Velké Británie, Dánska atd. Všechny jsou však řízeny cestou Koaličního úkolového uskupení civilně vojenských operací „Coalition Joint Civil - Military Operations Task Force“ (dále jen CJCMOTF) v Kábulu.“²⁶ Přesná pravidla upravující civilně-vojenskou činnost PRT pod vedením aliance jsou stanovena v operačním plánu. Vojenské složky nesou odpovědnost za bezpečnost a civilní složky se zaměřují na uskutečnění stanovených úkolů, souvisejících s obnovou zasažených území. Klasické humanitární operace jsou tedy v poli působnosti civilních organizací, nikoli týmů PRT.

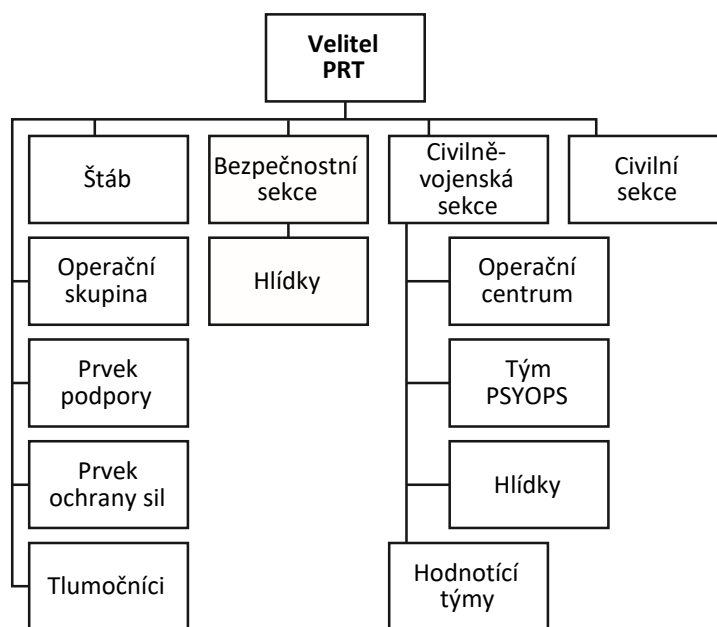
4.2 Modely provinčních rekonstrukčních týmů

Země jako jsou USA, Velká Británie a Německo mají například své vlastní modely PRT. Tyto modely jsou přirozeně přizpůsobeny tak, aby jejich příslušníci byli schopni plnit zadané úkoly své země co nejefektivněji. Odlišnosti můžeme nalézt například ve způsobu velení, přístupu k civilně-vojenské problematice, velikosti týmů, v zadávaných operačních úkolech, ale i ve způsobu financování.

26 ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016, s. 20.

4.3 Provinční rekonstrukční tým Spojených států Amerických

Americké PRT týmy vznikaly postupně z malých pracovních skupin, které byly nasazeny v Afghánistánu a jejich úkolem bylo malé, snadno a rychle proveditelné rekonstrukční projekty. V současnosti tyto týmy čítají 50-100 osob, které podléhají vojenskému velení. Na následujícím obrázku je znázorněna struktura těchto týmů.

Obrázek 1: Schéma struktury PRT USA²⁷

Pro přístup Spojených států amerických k PRT je typický velký důraz na ochranu vlastního týmu. Tento přístup je přisuzován faktu, že americká armáda nasazuje své jednotky na jihu Afghánistánu, kde je bezpečnostní situace velmi nestabilní a hrozba napadení PRT je vysoká. Bezpochyby i díky tomuto faktoru se americké týmy zaměřují na rychle uskutečnitelné projekty s cílem získat důvěru nebojícího obyvatelstva. Průměrná výše nákladů na jeden rekonstrukční projekt je 45 000 amerických dolarů.

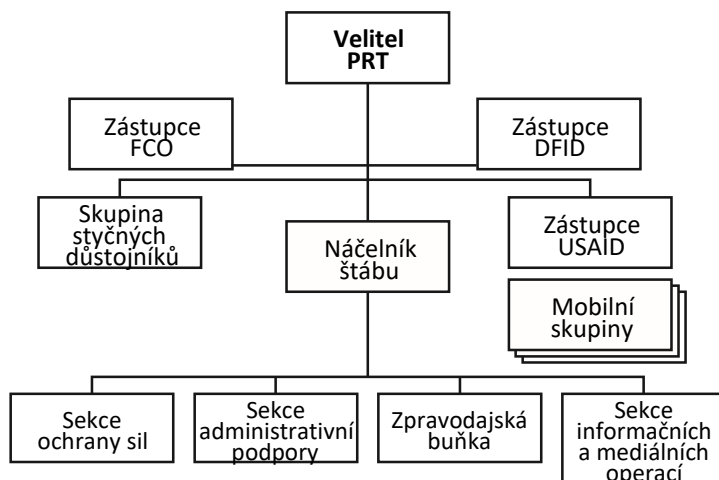
Problémem amerického PRT jsou napjaté vztahy s humanitárními organizacemi. Hlavní příčinou je duplicitní činnost PRT a humanitárních organizací. Následně tak dochází k zanikání

²⁷ ZONA, Pavel. *Aktéři CIMIC a jejich vztahy ve vojenských operacích*. Brno: Univerzita obrany, 2009.

rozdílu mezi pomocí vojenské složky a civilních organizací. Tento fakt může v krajních případech vést k ohrožení bezpečnosti civilních zaměstnanců, kteří se pohybují ve stejné oblasti jako PRT.

4.4 Provinční rekonstrukční tým Velké Británie

PRT armády Velké Británie dosahují podobných počtů osob jako PRT americké armády, tedy zhruba 50-100 specialistů. Jejich struktura je také totožná, obsahuje prvky z vojenské oblasti, dále politické a rozvojové složky. „Vojenská část má na starost především bezpečnost a reformy bezpečnostních složek v provincii, politická složka „Foreign and Commonwealth Officer“ (dále jen FCO) odpovídá za výstavbu a obnovu institucí zabezpečujících chod oblasti. Oddělení mezinárodního rozvoje „Department for International Development“ (dále jen DFID) je zaměřeno na podporu ekonomického rozvoje a rekonstrukci.“²⁸ Velitel vojenských složek tak rozhoduje v situacích, které se týkají bezpečnosti a do práce civilních organizací, které se starají o humanitární část operace, zasahuje jen v krizových situacích.

Obrázek 2: Schéma struktury PRT UK²⁹

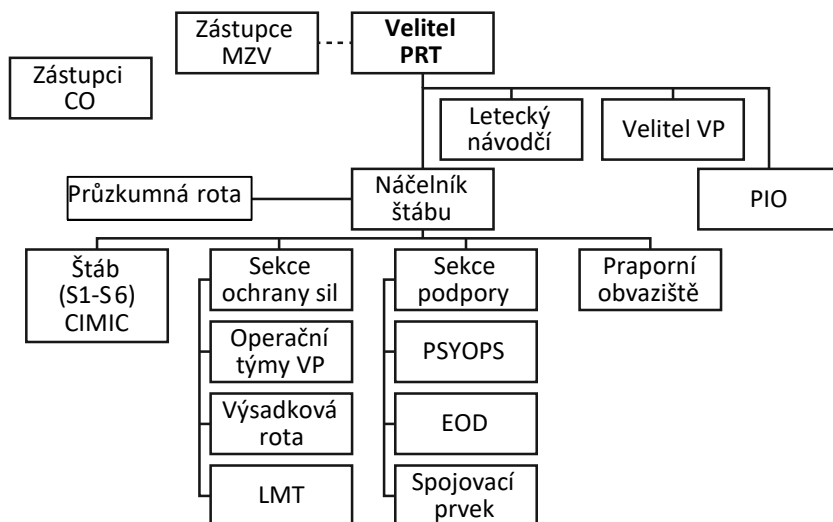
²⁸ ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016, s. 22.

²⁹ ZONA, Pavel. *Aktéři CIMIC a jejich vztahy ve vojenských operacích*. Brno: Univerzita obrany, 2009.

V případě britských PRT je oproti americkým kolegům kladen větší důraz na zapojení afghánských vládních složek do rekonstrukčního procesu, především v oblasti bezpečnosti. Aktivity britských PRT jsou tedy úzce spjaty s vládou Afghánistánu. Také spolupráce s civilními organizacemi je hodnocena o mnoho lépe než v případě USA. Avšak i přes tyto pozitivní ohlasy, dochází ke konfliktním situacím. Ty jsou většinou způsobeny, podobně jako u americké PRT, záměnou pracovníků civilních organizací za příslušníky britské armády.

4.5 Provinční rekonstrukční tým Německa

Německý model PRT je při srovnání s modely ostatních zemí odlišný v počtu zaměstnaných civilních osob, který je mnohem větší. Civilní zaměstnanci nejsou podřízeni vojenskému veliteli, ale zodpovídají se ministerstvu zahraničí, které je v místě nasazení zastoupeno svým zaměstnancem. V případech absence představitelů německé vlády, zabezpečuje rekonstrukční aktivity jednotka CIMIC. Jejím dalším úkolem je udržování civilně-vojenských vztahů.

Obrázek 3: Schéma struktury německého PRT³⁰

U tohoto modelu lze pozitivně hodnotit vliv PRT na bezpečnostní situaci v oblasti jeho působení. Německý model PRT má totiž ve své organizační struktuře zařazený hlídky

30 ZONA, Pavel. *Aktéři CIMIC a jejich vztahy ve vojenských operacích*. Brno: Univerzita obrany, 2009.

v ozbrojených vozidlech o velikosti zhruba 30 osob. Navzdory tomuto faktu jsou však jednotky PRT hodnoceny také negativně, především civilními organizacemi. Důvodem je dle názoru civilních aktérů upřednostňování vlastní bezpečnosti vojenských složek před rekonstrukčními projekty. Další negativně hodnocenou oblastí německého PRT je reálné využití civilních organizací při realizaci rekonstrukčních projektů, zejména při srovnání s modelem Velké Británie.

4.6 Srovnání modelů provinčních rekonstrukčních týmů

Při srovnání zmíněných modelů PRT můžeme pozorovat určité odlišnosti, které jsou dány v první řadě nastavenými prioritami jednotlivých zřizovatelských zemí. Dalším aspektem, který ovlivňuje podobu PRT je bezpečnostní situace v místě působení týmu, geografické faktory apod. Zmiňované modely mají svá pozitiva, ale také negativa. Společným jmenovatelem většiny problémů je jednoznačně spolupráce s civilními organizacemi. Řešením těchto nedostatků v civilně - vojenské spolupráci by mohl být vznik nového modelu, který bude implementovat všechny pozitivně hodnocené metody práce a bude efektivně využívat schopností a možností nevládních organizací.

5. Kulturní aspekty spolupráce

Pro úspěšnou realizaci rekonstrukčních projektů je zásadní znalost kulturních, náboženských a humanitárních aspektů, které ovlivňují každodenní život místních lidí. Proto je důležitá nejen jejich znalost, ale i jejich zahrnutí ve fázi přípravy operace. Důležitou roli plní v této problematické oblasti CIMIC, který je jedním z hlavních poradců velitele. Týmy CIMIC jsou připravovány na místní podmínky již dlouhou dobu před nasazením v operaci a díky odborné přípravě a sdílení informací z předcházejících operací získávají ucelený obraz o nadcházející situaci.

Velitel vojenské operace má kromě týmu CIMIC k dispozici překladatele, kteří jsou z pravidla najímáni jako externí nevojenští pracovníci a jsou stejné národnosti jako místní obyvatelé. Díky tomu dokáží navazovat lepší vztahy s civilními obyvateli, překonávat kulturně - náboženské bariéry a předcházet, popřípadě porozumět nastalým konfliktům. „Krátkodobý úspěch operace může být ve střednědobém a dlouhodobém horizontu narušen tím, že dochází k bezmyšlenkovitému porušování tradičních kulturních hodnot, což by mohlo vést ke

ztrátě legitimacy ozbrojených sil.“³¹ V této oblasti naplňuje CIMIC podstatu své práce, to k čemu byl vytvořen a je nepostradatelným poradcem velitele vojenské mise. Bez porozumění místní kultuře, tradicím, chování lidí a jejich způsobu života by úspěch vojenských operací všeobecně nebyl možný.

Transkulturní dialog však není třeba vést jen mezi vojáky a místními obyvateli, i samotní účastníci vojensko - civilní operace často pochází z různých kultur a vyznávají různá náboženství, je proto důležité na tyto skutečnosti nezapomínat a přistupovat k tomuto mezináboženskému a transkulturnímu dialogu mezi aktéry operace zodpovědně.

6. Civilní prostředí ozbrojených konfliktů

Přesunem válečných a ozbrojených konfliktů z otevřeného terénu do osídlených oblastí je vyžadována změna způsobu nahlížení a vedení ozbrojených konfliktů.³² To znamená pochopit, že nelze vyhrát válku s městem, ale konečným cílem bude vyhrát válku v myslích obyvatelstva.³³ Vzhledem k těmto skutečnostem by se o takový válkách, kdy do popředí postupně vystupuje zájem o civilní obyvatelstvo, dalo hovořit jako o sociálních válkách.

Jednotlivé složky zbrojených sil, které působí v napříč celým spektrem vojenských operací, se setkávají se subjekty, které mají odlišné cíle, priority, pracovní postupy, kulturní zvyklosti apod. Při jejich činnosti je nezbytné nalézt optimální procesy spolupráce s nevojenskými aktéry. Při všech činnostech v této citlivé oblasti je nutno brát zřetel na všechny spolupracující partnery zejména na místní obyvatelstvo a jeho představitele.³⁴ Cestu k pochopení prostředí, ve kterém žijí civilní obyvatelé a k pochopení jich samotných, je nutné hledat skrze poznávání místních kulturních tradic a zvyklostí. Místní obyvatelstvo velmi často následuje a vzhlíží ke svým duchovním vůdcům, kteří z pravidla pocházejí z jejich vlastních řad. Narušováním tradic, neznalostí kultury a nerespektováním duchovních činitelů dochází ke vzniku nepřátelského prostředí a špatných pracovních podmínek.

31 ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016, s. 27.

32 KEPEL, Gilles. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum, 2006.

33 ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016.

34 KOVANDA, Petr. *The Relation between Military and Civilian Actors in Military Operations*. Romania: Nicolae Balcescu Land Force Academy Publishing House, 2015, s. 62-65.

Další výrazný vliv na místní obyvatelstvo mají civilní a humanitární organizace. Činnost humanitárních organizací v místě působení je ovlivněna především zadáním jednotlivých vlád a obecným statusem humanitární organizace. „Zde je nutno podotknout, že mnohdy jejich statut přímo vylučuje spolupráci s ozbrojenými stranami konfliktu, které jsou do krizové oblasti vyslány za peníze daňových poplatníků.“³⁵

Posledním z řady faktorů ovlivňujících místní obyvatele a prostředí jsou civilní organizace. Civilní organizace zaměstnávají své pracovníky zejména za účelem ochrany zájmů agentury a zpravidla bývají také ozbrojeni. Proto je pro tyto agentury důležitá znalost mezinárodního humanitárního práva a komunikace s místními vládou a úřady.

6.1 Vztahy s civilním obyvatelstvem

Místní obyvatelstvo od příchodu koaličních sil především očekává zlepšení své životní situace. Tato skutečnost je podložena empirickým výzkumem Mgr. Radka Holého, který se účastnil vojenské mise jako pozorovatel. Z tohoto výzkumu lze vyvodit závěr, že dlouhodobé vojenské konflikty značnou měrou ovlivňují závislost místních obyvatel na humanitární pomoci. V konečném důsledku dochází k potlačení vlastní iniciativy místních obyvatel a staví jednotlivé vojenské příslušníky do role „bohatých cizinců“ od kterých se očekává nezištná finanční podpora.³⁶

Pokud očekávané zlepšení nepřichází a životní podmínky se spíše zhoršují, vzniká příležitost pro skupiny stojící v opozici příznivců přítomných koaličních sil. Proto je důležité na takovéto možnosti myslet už v přípravné fázi operace.

Práce jednotek CIMIC spočívá právě v navození důvěry mezi civilním prostředím a velitelem dané jednotky. Získávání důvěry je dlouhodobý a křehký proces, který může být kdykoli narušen nestandardním činem některého z příslušníků ozbrojených sil. „K těmto událostem mnohdy dochází z neznalosti kulturních, náboženských a společenských pravidel, které daná společnost dodržuje. Nerespektování a mnohdy až ignorantství místních zvyklostí ze strany ozbrojených sil mohou vést až k fatálním následkům, které zapříčiní, že se z původně přátelského obyvatelstva stane nepřítel, který bude pro nás těžko identifikovatelný, jelikož se dokáže asimilovat

35 ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016, s. 33.

36 HOLÝ, Radek. *Kultura a migrace: český vojenský pozorovatel a zahraniční mise* [online], 2007.

mezi civilní obyvatelstvo. Koaliční vojska poté ztrácí podporu místního obyvatelstva. I když se může zdát, že vyhrály důležitou bitvu, ve skutečnosti prohrávají celou válku.“³⁷

Dalším aspektem, který ovlivňuje civilně - vojenské vztahy, je psychologický vliv na obyvatelstvo, který s sebou přináší ozbrojené konflikty. Vojenské operace v drtivé většině případů probíhají v zemích a místech, které jsou ozbrojenými konflikty zasahovány dlouhodobě. Lidé z těchto oblastí mnohdy trpí traumaty zapříčiněnými válkami a někteří si tuto skutečnost ani neuvědomují. „Válečná traumata byla samozřejmě problémem odedávna - Petr Hora - Hořejš popisuje dopad třicetileté války na prosté obyvatelstvo: Nepoznali za svůj život nic než krev a loupežení. Nebylo divu, jestli duchovně zpusťli, zesurověli, stali se tupými ke všemu lepšímu.“³⁸

6.2 Vztahy s humanitárními organizacemi

Práce humanitárních organizací zahrnuje celou činnost, počínaje humanitární pomocí, přes ochranu lidských práv a péči o uprchlíky a zdravotní péči konče. Mezi výhody humanitárních organizací bezesporu patří mnohdy lepší znalost místní situace, která vyplývá z její působení ještě před příchodem armády do místa operace. Díky tomu se také humanitárním organizacím daří navazovat lepší vztahy s místními obyvateli a autoritami. „Znalost místního prostředí jim umožňuje rozpoznat zhoršující se životní situaci místního obyvatelstva a tím nárůst nespokojenosti daleko dříve, než to dokáží zaregistrovat příslušníci ozbrojených sil. Situace se do určité míry vyhrocuje, je-li provedena vojenská intervence, kdy mnohé humanitární organizace vidí v ozbrojených silách příčinu humanitární nebo jiné krize. Nejsou výjimečné případy, kdy humanitární organizace spolupráci s vojsky přímo odmítají nebo si osobují právo rozhodovat o činnostech vojsk.“³⁹

Vzhledem k faktu, že stejně jako humanitární organizace, tak i PRT týmy jsou na místě operace ze stejného důvodu, tedy pomoci obyvatelům postihnutým válečným konfliktem, měli by v rámci komplexního přístupu intenzivně spolupracovat. Mezi faktory, které negativním způsobem ovlivňují spolupráci vojenských představitelů s humanitárními organizacemi, patří následující:

- Oboustranná neznalost pracovních postupů a činností spojených s plánováním;
- Rozsáhlá armádní byrokracie sní spojené komplikace;

37 ZONA, Pavel a KOVANDA. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha, Aston, 2016, s. 34.

38 VIZINOVÁ, Daniela a PREISS, Marek. *Psychické trauma a jeho terapie*. Praha: Portál, 1999, s. 24.

39 ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016, s. 35.

- Neochota k vzájemnému sdílení informací;
- Neochota k vzájemnému sdílení výsledků spolupráce;

- Složitý systém plánování ozbrojených sil;
- Přidělené statuty jednotlivých organizací.

Představitelé humanitárních organizací hodnotí vojenské složky jako těžkopádné a neefektivní, dále zauímají kritický přístup k plánovacím procesům, který je dle jejich názoru časově náročný a není příliš flexibilní. V důsledku zmíněných negativních hodnocení se pracovníci snaží požadovanou činnost provádět sami a vojenské složky vnímají spíše jako překážku. Dostí častý je i názor představitelů těchto organizací, že jim chtějí vojenské složky práci sebrat a díky tomu zlepšit svůj obraz na veřejnosti. Pro humanitární organizace by potom hrozilo nebezpečí, že přijdou o finanční dotace, které jim na jejich činnost poskytuje stát formou grantů.

Vzájemným negativním přístupem dochází k narušení komplexního přístupu a spolupráce. Mnohdy jsou společné úkoly řešeny a plánovány na neoficiální úrovni, tedy v rámci nadstandartních vztahů mezi aktéry, kteří se již znají z předešlých projektů a jsou ochotni přistoupit ke kompromisu.

6.3 Vztahy s civilními agenturami

V neposlední řadě je nutné zmínit příslušníky civilních agentur. Pro potřeby této práce se budeme zabývat pouze zaměstnanci mediálních společností. Díky neustávajícímu pokroku v oblasti informačních technologií může téměř každý člověk na světě sledovat jednotlivé válečné konflikty. To s sebou ovšem přináší i negativa pro ozbrojené složky.

Záběry obyvatelstva zasaženého válčením jsou přirozeně společností vnímány velmi negativně a tímto směrem ovlivňují i obraz vojenských složek zapojených v konfliktu.⁴⁰ Tento negativní obraz posiluje skutečnost, že informovanost široké společnosti o válečných konfliktech je velmi nízká.

40 MENDEL, Miloš. *Arabské jaro*. Praha: Academia, 2015.

„Poměrně časté jsou případy, kdy je velitel a jeho jednotka vykreslena značně negativním způsobem jen z toho důvodu, že se snažili o ochranu života dotyčného novináře tím, že mu nebyl povolen pohyb v místech s hustou a nebezpečnou palbou, v zaminovaném území a podobně.“⁴¹

7. Nasazení AČR v zahraničních operacích

Pozice týmu CIMIC je v drtivé většině zahraničních operacích nezastupitelná, ať už pro jejich schopnosti navazovat a udržovat vztahy s místním obyvatelstvem, pro rozsáhlé znalosti a zkušenosti v oblasti humanitární pomoci nebo pro schopnost spolupráce a jednání s představiteli humanitárních organizací. Ještě před oficiálním vznikem střediska CIMIC byli nasazeni vojáci AČR na pozicích CIMIC na Balkáně a zkušenosti z těchto operací dokázali efektivně uplatnit při vzniku centra.

7.1 Bosna a Hercegovina pohledem praporčíka A. P.

Prvním příkladem nasazení týmu CIMIC v zahraničních operacích byla mise SFOR II, která byla dislokována v severní Bosně a probíhala v letech 2001 - 2002. Operačním úkolem této operace bylo především stabilizování situace a dohled nad probíhající implementací mírových dohod a jejich dodržování. Mírové dohody byly stanoveny a přijaty v operaci, která této předcházela. Dalším cílem jednotek CIMIC byla pomoc místnímu obyvatelstvu s obnovou území, které bylo zasaženo válečnými konflikty.

Dotazovaný voják, se kterým byl veden rozhovor, byl členem jednotky CIMIC. Mezi základní úkoly, které byly týmu stanoveny, patřila například koordinace činnosti a spolupráce mezi velitelem mise a představiteli státní správy a místní samosprávy. Dalším úkolem byla spolupráce s místními obyvateli, mezinárodními, národními vládními i nevládními organizacemi a agenturami pro podporu mise. Tato spolupráce probíhala na úrovni vzájemné komunikace a podpory zmíněných organizací, ale také na úrovni pomoci jednotlivých členů místního obyvatelstva.

Z podstaty operačního úkolu a následných cílů CIMIC týmu, ve kterém byl tázaný voják umístěn, tedy vyplývá i oblast zájmu každého jednotlivého člena týmu - tedy důraz na osobní

41 ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016, s. 36.

vystupování a vytváření kladného obrazu příslušníků jednotek NATO, v neposlední řadě také kladného obrazu příslušníka Armády České republiky. Pro snadnější komunikaci specialistů CIMIC s místními obyvateli, byli vojáci po dobu trvání vojenské mise ubytováni v centru města, v domě, kde měl každý z místních obyvatel „dveře otevřené“ a v případě, kdy potřeboval pomoci s řešením jakéhokoli problému, vojáci mu v rámci možností, které mise nabízela, pomohli. Vojákům byl k dispozici překladatel, který pocházel z řad místního obyvatelstva a po dobu mise byl externím zaměstnancem armády. Čeští vojáci, oproti většině aliančních jednotek, měli nemalou výhodu díky velmi podobné kultuře a zvykům, podobnému jazyku a částečně i náboženství.

Nejzásadnějším problematickým aspektem v této operaci, dle slov tázaného vojáka, byl konflikt mezi bosenskými obyvateli a Srby, tedy mezi příslušníky naprosto odlišných náboženských skupin. Otázka víry tedy provázela téměř každý konflikt a byla na denním pořádku. Pozice vojáků, kteří měli za úkol vystupovat nestranně, byla složitá. Pokud však příslušník týmu dostal přímou otázku, týkající se jeho náboženské příslušnosti, musela jít neutralita stranou. Na takovou situaci byli vojáci připravováni během odborného školení a byla řešena pokynem, který jim nařizoval, se s některým náboženstvím ztotožnit. V případě, kdy by voják odpověděl, že nevyznává žádné náboženství, došlo by k výraznému ohrožení důvěrného vztahu s místním obyvatelstvem a následně i ohrožení úspěšného plnění úkolů vojenské operace.

V oblasti přípravy před samotnou misí na kulturní, náboženské a další odlišnosti byli dle názoru dotazovaného jisté rezervy. Před nasazením v Bosně, se budoucí příslušníci mise zúčastnili odborného školení v Německu. Cílem tohoto školení bylo seznámení vojáků se situací v konkrétním místě budoucího nasazení. Dále následovalo školení po příletu do severní Bosny, které bylo organizováno a vedeno příslušníky z řad americké armády. I přes fakt, že se voják zúčastnil dvou školení, po dotazu, zda se cítil dostatečně připraven, odpověděl, že nikoli. Dle jeho názoru nedostatečná příprava, i přes snahu velení vojáky připravit, pramenila z velmi krátké doby existence CIMIC jednotek v Armádě České republiky a tedy nedostatkem zkušeností z podobných operací.⁴²

42 Interview s vojákem A. P. Praha 29. 4. 2017

7.2 Bosna a Hercegovina pohledem specialistů CIMIC

Příslušníci CIMIC týmů se v zemích bývalé Jugoslávie setkávali s vysokým počtem uprchlíků, kteří byli válkou donuceni opustit své zdevastované domovy. Místní samospráva a infrastruktura téměř neexistovaly. Etnické konflikty byli stále na denním pořádku. Členové CIMIC týmu měli tedy za úkol obnovit infrastrukturu. Tento úkol obnášel například zajištění dodávek vody, elektrické energie a dodávek plynu. Po zajištění těchto základních potřeb běžného života mohlo dojít k obnovení provozu drobných podniků. Důraz byl také kladen na pomoc drobným zemědělcům a řemeslníkům, která znamenala především finanční podporu. K tomu, aby se projekty obnovy infrastruktury a drobných podniků mohly úspěšně dokončit, byla nutná spolupráce všech účastníků operace, tedy civilně-vojenská spolupráce.

Postupné stahování vojenských jednotek a ukončování mise na Balkáně znamenalo pro místní obyvatele značné ztráty. Kvůli snižování počtu vojáků část místních obyvatel výrazně postupně ztrácela zdroj obživy, především se jednalo o obyvatele, kteří byli zaměstnáni ozbrojenými silami v místě svého působení. Časté nepokoje také rozpoutal pokles poptávky po základních potravinách, které místní podnikatelé vojenským jednotkám dodávali. Takto napjatá situace se stala živnou půdou pro následné etnické konflikty. Nadále docházelo k nepokojům, vypalování obydlí apod. Vina za nastalou neuspokojivou situaci je z velké míry přičítána koaličním jednotkám CIMIC, které podcenily jeden ze svých základních úkolů - sledování vztahů mezi civilními obyvateli a předcházení konfliktům.

Na základě zkušeností, které účastníci operací na Balkáně získali, došlo k rozvoji přípravné fáze, před odletem do zahraniční mise. Konkrétně se tato oblast rozšířila o následující požadavky:

- Přehled o historii konfliktu, kulturní a náboženský přehled;
- Požadavek na komunikační dovednosti, důležité pro jednání s představiteli humanitárních organizací, dále komunikační dovednosti pro jednání s civilním obyvatelstvem, především v oblasti kulturních tradic;
- Znalost problematiky, týkající se práce s překladateli;
- Vytěžování informací z místních zdrojů a jejich následné vyhodnocení, tyto informace jsou podstatné pro předcházení konfliktním situacím.

7.3 Irák pohledem specialistů CIMIC

Během operace týmu CIMIC v Iráku docházelo k velmi intenzivní spolupráci vojenských složek s civilními. Konkrétně s Ministerstvem obrany spolupracovali představitelé Ministerstva průmyslu a obchodu a zahraničních věcí.⁴³ Díky Ministerstvu zahraničních věcí příslušníci týmu získávali ještě před odletem do mise podstatné informace o prostředí a kultuře místního obyvatelstva. K podobnému sdílení informací ze strany Ministerstev docházelo i v průběhu mise. Tato skutečnost umožňovala CIMIC týmu plnit své hlavní úkoly, tedy obnovovat zničenou infrastrukturu. Specialisté CIMIC díky účasti ve zmiňované zahraniční operaci získali velmi cenné praktické zkušenosti z oblasti islámského náboženství a kultury, které pomohli následujícím přípravám dalších účastníků podobných misí.

Kromě budování a obnovy infrastruktury bylo úkolem jednotek vyhledat vhodné příjemce humanitární pomoci. Při úplném odchodu vojenských složek z místa působení se vojáci rozhodli předat své technické vybavení místním obyvatelům. Jednalo se například o zařízení na úpravu vody.⁴⁴

7.4 Afghánistán pohledem kapitána D. B.

Dalším rozhovorem se posouváme na pomyslné časové ose o více než deset let vpřed. Konkrétně do provincie Lógar v Afghánistánu. Dotazovaný voják, jehož identita je z důvodu jeho stále trvající služby v AČR utajena, byl příslušníkem MAT týmu (Military Advisory Team). Hlavním úkolem tohoto týmu bylo provádět poradenskou činnost ve prospěch přidělených jednotek Afghánské národní armády (dále jen ANA) a zlepšovat tak jejich odborné dovednosti.

Příslušníci týmu MAT byli v každodenním kontaktu s příslušníky ANA, z tohoto důvodu jim byl neustále k dispozici překladatel, který pomáhal vojákům překonávat nejen jazykovou, ale i kulturní bariéru. Vojáci, kteří se v dnešní době účastní takovýchto náročných zahraničních operací, při kterých jsou v neustálém blízkém kontaktu s místním obyvatelstvem a místními vojáky, jsou si velmi dobře vědomi kulturně - sociálních a náboženských rozdílností.⁴⁵ Dle slov tázaného nenastala situace, ve které by nevěděl, jak se má zachovat. Velký důraz byl také kladen na získávání důvěry místních obyvatel. Příslušníci ANA, za asistence jednotlivců z řad spolupracujících armád

43 Vojenská publikace Pub-92-19-01, *Civilně – vojenská spolupráce*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2007.

44 ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*. Praha: Aston, 2016.

45 MENDEL, Miloš. *S puškou a koránem*. Praha: Orientální ústav Akademie věd České republiky, 2008.

navštěvovali místní rodiny a pomáhali jim řešit jejich každodenní problémy. S odstupem času své působení v této zahraniční operaci hodnotil zúčastněný pozitivně. Čeští vojáci byli za dobu působení v této misi vnímáni Afghánskými obyvateli kladně a dle vojákových slov připravili dobrou výchozí pozici pro následující operace v Lógaru.

Dotazovaný příslušník Armády České republiky hodnotil přípravu před odletem do mise pozitivně. Vojáci absolvovali řadu školení pod vedením psychologické služby Armády České republiky. Během těchto odborných kurzů se budoucí účastníci zahraniční operace setkali s psychology, vojenskými kaplany, rodilými Afghánci, ale i s vojáky, kteří se již podobné mise v minulosti zúčastnili a byly jim velmi důkladně vysvětleny kulturní a náboženské rozdílnosti. Po přiletu vojáků do místa působení, následovalo školení, jehož obsahem bylo seznámení nových členů mise s aktuální bezpečnostní situací v Lógaru a přilehlém okolí.⁴⁶

7.5 Afghánistán pohledem specialistů CIMIC

Účast jednotek CIMIC na zahraničních operacích v Afghánistánu bývá nejčastěji spojováno s jednotkami PRT- Provincial Reconstruction Team. Nasazení jednotek CIMIC v Afganistánu bylo spojeno zejména s projektem Provincial. V roce 2007, kdy byl v Afghánistánu poprvé tým PRT nasazen, se jednalo o historicky první operaci, která alespoň částečně splňovala požadavky komplexního přístupu k plnění operačního úkolu mise. Poprvé za dobu existence jednotky CIMIC její příslušníci realizovali celé rekonstrukční projekty, tzn. od plánovací fáze až po konečnou realizační fázi. Pozitivně byla také hodnocena skutečnost, kdy docházelo k úspěšné spolupráci vojenských představitelů se zaměstnanci Ministerstva zahraničních věcí. Postupně získávané zkušenosti z civilně-vojenské spolupráce si vojenští představitelé efektivně předávali a připravovali tak stále kvalitnější výchozí pozice pro následující vojenské operace.

V počátcích působení PRT v Afghánistánu narážely jednotky na značná omezení, daná jejich mandátem. Konkrétně se jednalo o jejich mírové poslání, kdy tedy vojenští příslušníci nemohli v případě konfliktních situací v prostoru svého působení nijak silově zasahovat. Negativním důsledkem tohoto mandátu bylo snížení důvěry PRT týmu u místních obyvatel.

Při snaze vojenských představitelů o podporu centrální vlády byla nevládními organizacemi zmiňována nedostatečná a povrchní znalost místních vztahů, vedoucí k nepochopení určitých souvislostí. Nepochopení místní situace mohlo vést ke špatnému vyhodnocení politické situace

⁴⁶ Interview s vojákem D. B. Beroun 21. 9. 2017

a nevhodným zásahům do politiky ze strany vojenských složek. Jako důsledek ne příliš hlubokých znalostí PRT specialistů je vojenskými představiteli uváděn fakt, kdy vojáci v místě nasazení působí oproti příslušníkům nevládních organizací výrazně kratší dobu.

Nedostatky, které vyplynuly ze zkušeností civilně-vojenské spolupráce v rámci konceptu PRT v Afghánistánu, vedly k rozšíření odborné přípravy u střediska CIMIC o následující oblasti:

- Prohloubení komunikačních a vyjednávacích schopností s místním obyvatelstvem, především řešení krizových situací;
- Prohloubení historických znalostí o místě působení a povědomí o kulturně- náboženských zvyklostí;
- Rozvoj empatických schopností a udržování neutrálních postojů;
- Znalost etnické a národnostní problematiky.

8. Kulturní a náboženský rozměr

Ve snaze o nalezení transkulturního dialogu narážíme na spoustu překážek, jednou z nejzásadnějších překážek je osobní přístup člověka, který by v ideálním případě měl tento dialog vést. Z rozhovorů, které jsem pro potřeby této práce vedl se svými kolegy a které uvádím v dalších kapitolách práce, vyplývá, že osobní přístup je základním stavebním kamenem transkulturní komunikace. Pokud budeme hodnotit způsob vedení dialogu mezi vojákem a civilním obyvatelem, je nezbytné pojmenovat faktory, které tento dialog ovlivňují a zároveň příliš neusnadňují.

Prvním z nich je fakt, že voják se nachází na dlouhou dobu, řádově 6 - 9 měsíců, daleko od domova, svých blízkých a také daleko za hranicí své komfortní zóny.

Dalším faktorem, který tuto komunikaci ovlivňuje je, že tento voják je velmi často vnímán jako „nezvaný host“, který přišel ohrožovat místní obyvatele.⁴⁷ Pomineme-li tyto zásadní skutečnosti a přistoupíme k dialogu, dalším aspektem, které transkulturní dialog neusnadňuje je, že mnohdy zmíněný voják přichází ze zcela odlišné kultury a vyznává jiné náboženství. Dosud se tedy nesetkal se zvyklostmi místních obyvatel, se kterými by měl komunikovat, tyto odlišnosti pouze slyšel na přednáškách před odletem do zahraniční operace. Je tedy především na vojákovi,

47 STEHLÍK, Pavel. *Já, voják v Afghánistánu*. Brno: CPRESS, 2017.

jak pozorně bude naslouchat při školeních a jak důsledný bude při osobní přípravě před budoucím nasazením v misi. V reálné situaci a dle slov dotazovaných kolegů se tak v zahraniční operaci můžeme setkat s vojákem, který sice absolvoval řadu kulturně - náboženských školení, ale jeho osobní přístup a přesvědčení příliš možností k hlubší konverzaci s místními obyvateli nepřináší. O snaze získávat si důvěru místních obyvatel tak nemůže být řeč. Někdy se tak příslušníci Armády České republiky setkávají u koaličních kolegů spíše s mocenským monologem nežli s rovnocenným dialogem (směrem k místním obyvatelům). Tato negativa však naštěstí nelze vztahovat na všechny vojáky obecně, jedná se spíše o výjimečné případy.

Dalším aspektem, který však obyčejný voják nedokáže ovlivnit, je jistý politický rozměr zahraniční operace. Mnohdy však pravidla nastavená vládou také výrazně neprospívají existenci transkulturního dialogu. „Když Britové potřebovali dělníky pro plantáže kaučuku v dnešní Malajsii, přivezli tam Číňany. Když potřebovali horníky pro své doly v jižní Africe, přivezli tam Indý. Když potřeboval český král, ruský car, nebo habsburský císař osídlit opuštěná pohraniční území, sáhl po Němcích. Když potřebují Američané pomocný personál na svých vojenských základnách v Afghánistánu, přivezou si jej raději přes půl světa z Filipín (a platí jim dva tisíce dolarů, než aby za dvě stě dolarů zaměstnali Afghánce).“⁴⁸

Posledním a podstatným důvodem složitosti transkulturního dialogu je způsob, jakým na západní a evropské vojenské jednotky nahlízejí mnozí vyznavači Islámu. Často nepřátelský způsob, jakým na nemuslimské příslušníky armád a civilních organizací místní obyvatelé nahlíží je z velké části ovlivněn historickými aspekty. „Důležitou stránkou vzájemných vztahů mezi křesťanskou Evropou a jejím muslimským sousedstvím byla vždy výměna vědeckým a technickým poznatků a kulturních podnětů. Huntingtonův⁴⁹ model o ní zcela mlčí a závažně tak chybuje. Po větší část středověku mohla z této výměny více těžit méně rozvinutá Evropa. Později, když Orient propadal samolibé pasivitě a skleróze tvořivých sil, zatímco Evropa se po impulsu renesance vydala cestou dynamického, kumulativního růstu, se směr obrátil. S určitým zjednodušením lze vyznačit pozoruhodný obraz středověké arabsko-islámské vzdělanosti jako mostu mezi Východem a Západem.“⁵⁰

48 BÁRTA, Miroslav, KOVÁŘ, Martin, FOLTÝN, Otakar. *Na rozhraní*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 173.

49 Samuel Huntington tvrdil, že budoucí konflikty nebudou mezi státy, ale mezi kulturami a civilizacemi

50 KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 39.

Negativní vnímání vyznavačů jiného náboženství než Islámu je hluboce zakořeněný a historicky daný fakt. „Koloniální ovládnutí islámského světa dosáhlo vrcholu bezprostředně po první světové válce, kdy si Anglie a Francie daly přidělit od Společnosti národů do mandátní správy arabská území uvolněná rozpadem a porážkou Osmanské říše. Po druhé světové válce se koloniální soustava naopak rychle rozkládá. Na koloniální období však bezprostředně navazují další formy napětí a střetů, které jejich protagonisté ve světě rozděleném studenou válkou vsouvají v různých podobách do jejího širšího, celosvětového kontextu.“⁵¹

Za původ současného stavu v oblasti islámského terorismu a extremismu bývá považována dekolonizace, která způsobila rozsáhlé ekonomické problémy a následně podpořila růst politického islámu a terorismu. Cizí koloniální nadvláda u muslimů vyvolala pocity poraněné důstojnosti a dodnes v jejich vzpomínkách zůstává. Z těchto vzpomínek i „vyvěrá ona zahořklost vůči Západu, kterou Fukuyama⁵² označil za příčinu údajné nechuti vůči liberální demokracii. Vysvětluje ji tím, že si nedokázali ochránit svou tradiční společnost, ani úspěšně osvojit techniky a hodnoty Západu.“⁵³

51 KROPÁČEK, pozn. 9, s. 65.

52 Francis Fukuyama je americký spisovatel, politolog a filosof. Proslavil se dílem Konec dějin a poslední člověk, které je považováno za protiklad díla Samuela Huntingtona.

53 KROPÁČEK, pozn. 9, s. 66.

Závěr

Cílem práce bylo prokázání existence transkulturního dialogu v současných válečných konfliktech a jeho následná reflexe. Závěrem lze tedy konstatovat, že transkulturní dialog v současném válečném prostředí bezpochyby má své místo. Význam tohoto dialogu sílí přímo úměrně počtu ozbrojených konfliktů, které se odehrávají v obydlených oblastech. Mezi účastníky transkulturního dialogu lze kromě vojenských představitelů (velitelů i řadových vojáků) bezpochyby zařadit nejen civilní obyvatele, vtažené do válečného konfliktu, ale i příslušníky civilních agentur, pracovníky vládních i nevládních organizací a pracovníky humanitárních organizací.

Přihlédneme-li k faktu, že pro vojenské složky, které se účastní válečného konfliktu, není transkulturní dialog na prvním místě, které zcela jistě zaujímá kontrola nad bezpečnostní situací, pro ostatní nevojenské aktéry těchto operací je transkulturní dialog naopak prioritní záležitostí. Pokud však mají vojenské i civilní složky stanoven stejný cíl, kterým je pomoc se stabilizací a obnovou válkou zasaženého prostředí, je právě transkulturní dialog jedním z hlavních nástrojů k dosažení tohoto cíle. Z poznatků uvedených v této práci je zřetelné, že pro existenci transkulturního dialogu je nezbytné dodržování určitých pravidel. Mezi nezbytné aspekty provedení transkulturního dialogu patří znalost historie místního národu a etnik, kulturních a náboženských zvyklostí, znalost historických faktů, které vedly ke vzniku ozbrojených konfliktů⁵⁴, vzájemné respektování účastníků dialogu a v neposlední řadě důraz na příkladné vystupování a zodpovědný osobní přístup každého jednotlivce. Potřeba jisté formy předporozumění a kulturně - náboženským znalostem, klade vysokou míru odpovědnosti na všechny zúčastněným stranám a vyžaduje jejich profesionální přístup zejména při přípravě před účastí v zahraniční operaci.

Pokud k tomuto úkolu však všichni účastníci přistoupí zodpovědně a naplní požadavky komplexního přístupu civilně-vojenské spolupráce, nic nebude stát v cestě splnění jejich společnému úkolu, kterým je pomoc válkou zasaženým lidem.

54 MENDEL, Miloš. *Džihád*. Brno: Atlantis, 1997.

Seznam použitých zkratek

AČR	Armáda České republiky
ANA	Afghan National Army
CA	Civil Affairs
CA	Comprehensive Approach
CIMIC	Civil Military Cooperation
CJCMOTF	Coalition Joint Civil – Military Operations Task Force
MAT	Military Advisory Team
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OSN	Organizace spojených národů
PRT	Provincial Reconstruction Team
PSYOPS	Psychological Operations

Seznam použité literatury

Primární zdroje

BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus: Střet civilizací, nebo dialog kultur?* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. ISBN 80-85959-96-8.

BÁRTA, Miroslav, KOVÁŘ, Martin, FOLTÝN, Otakar. *Na rozhraní*, 2016. ISBN 978-80-7429-357-3.

BURDA, František. *Etika válečného konfliktu*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové. Distanční pomůcka.

CLAUSEWITZ, Carl. *O Válce*. Brno: Bonus A, 1998. ISBN 80-85314-27-1.

KEPEL, Gilles. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1217-8.

KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-540-2.

MENDEL, Miloš. *Arabské jaro*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2474-9.

MENDEL, Miloš. *Džihád*. Brno: Atlantis, 1997. ISBN 80-7108-181-5.

MENDEL, Miloš. *S puškou a koránem*. Praha: Orientální ústav Akademie věd České republiky, 2008. ISBN 978-80-85425-63-5.

PELTON, Robert Young. *Oprávnění zabíjet*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1907-1.

STEHLÍK, Pavel. *Já, voják v Afghánistánu*. Brno: CPRESS, 2017. ISBN 978-80-264-1431-5.

VIZINOVÁ, Daniela a PREISS, Marek. *Psychické trauma a jeho terapie*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-284-X.

ZONA, Pavel. *Aktéři CIMIC a jejich vztahy ve vojenských operacích*, Brno. Disertační práce. Univerzita obrany. Vedoucí práce doc. Ing. Milan KUBEŠA, CSs. 2009.

ZONA, Pavel a KOVANDA, Petr. *Civilně vojenská spolupráce*, Praha: Aston, 2016. ISBN 978-80-906148-5-7.

Internetové zdroje

AJP-3.10: *Allied joint doctrine for information operations* [online], 2009 [cit. 12.9.2017].

Dostupné z: <https://info.publicintelligence.net/NATO-IO.pdf>

Civil Affairs Handbook [online], 2012 [cit. 24.7.2017]. Dostupné z:

http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/civilhandbook/Civil_Affairs_Handbook.pdf

COLES, Harry, WEINBERG, Albert. *Civil Affairs: Soldiers become governors* [online], 1986

[cit. 3.6.2017]. Dostupné z: http://www.history.army.mil/html/books/011/11-3/CMH_Pub_11-3.pdf

HOLÝ, Radek. *Kultura a migrace: český vojenský pozorovatel a zahraniční mise* [online], 2007

[cit. 31.7.2017]. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/kultura-a-migrace-cesky-vojensky-pozorovatel-a-zahranicni-mise>

NATO *Strategic Concept* [online], 2010 [cit. 9.10.2017]. Dostupné z:

http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf

ŠEDIVÝ, Jiří. *VÁLKA: rámec pro analýzu* [online], 2011 [cit. 7.10.2017]. Dostupné z:

<http://www.militaria.cz/cz/clanky/valky-a-valecnici/valka-ramec-pro-analyzu.html>

ZONA, Pavel a GALATÍK, Vlastimil. *Mění se role civilně-vojenské spolupráce ve společných*

operacích NATO a pod národním velením [online], 2013 [cit. 31.7.2017]. Dostupné z:

<http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/menici-se-role-civilne-vojenske-spoluprace-ve-spolecných-operacích-nato-a-pod-národním-velením>

ZONA, Pavel a Vlastimil GALATÍK. *Úkoly civilně-vojenské spolupráce v kontextu Bílé knihy o obraně* [online], 2013 [cit. 9.10.2017]. Dostupné z: Dostupné z:

<http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/ukoly-civilne-vojenske-spoluprace-v-kontextu-bile-knihy-o-obrane>

Odborná literatura

Interview s vojákem A. P. Praha 29. 4. 2017, uloženo v soukromém archivu.

Interview s vojákem D. B. Beroun 21. 9. 2017, uloženo v soukromém archivu.

KOVANDA, Petr. *The Relation between Military and Civilian Actors in*

Military Operations, Romania: Nicolae Balcescu Land Force Academy Publishing House, 2015.
ISSN 1843-6722.

Vojenská publikace Pub-92-19-01, *Civilně – vojenská spolupráce*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2007.

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 4/2009 (Řád pro nakládání se školními a některými jinými autorskými díly na UHK).

Datum:..... Podpis studenta:.....